

МАЈКА СРПСКИХ ГРАДОВА: Кад је наше Ново Брдо било веће од Лондона

Posted: 31. јануар 2016. in [Средњовековни градови](#)

СРБИЈА ЈЕ НЕКАД БИЛА ЦЕНТАР СВЕТА!

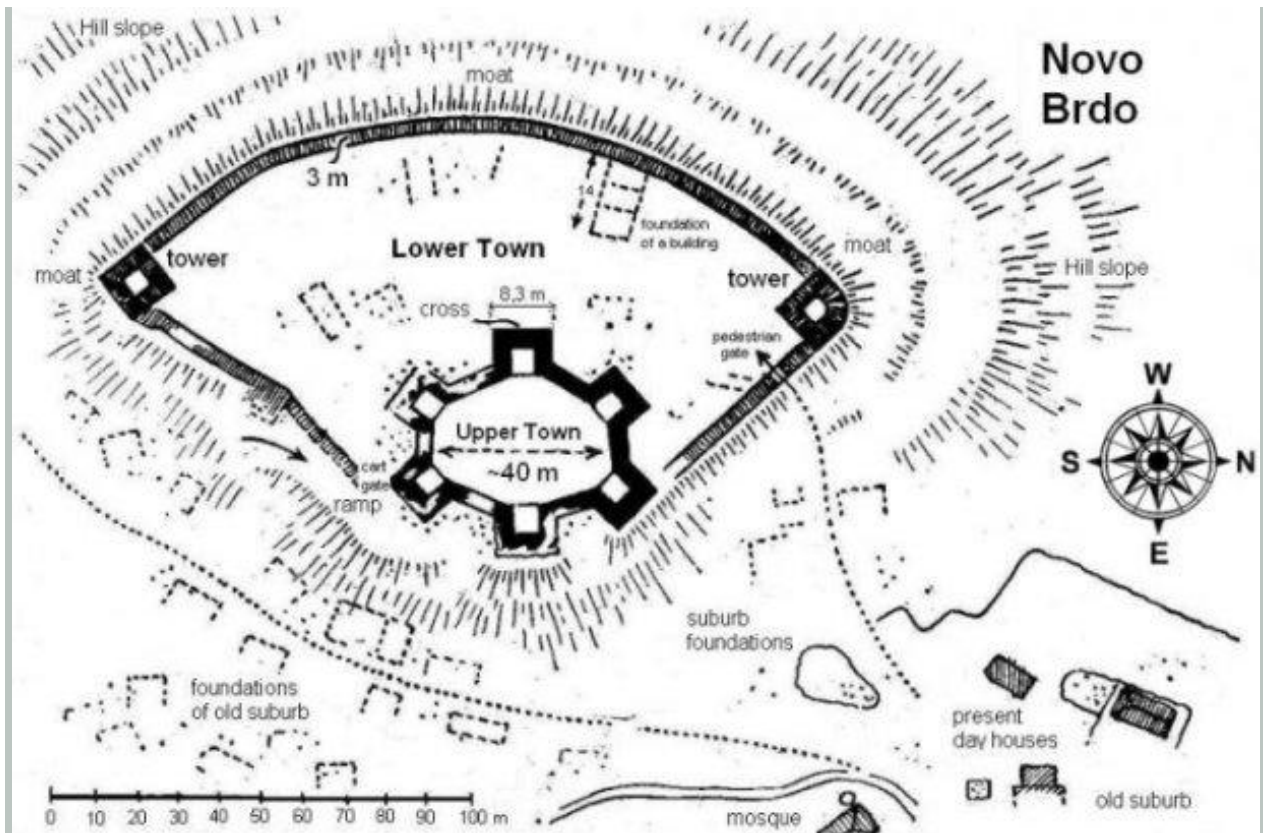
Барем је тако турски историчар Дурсун-бег написао средином 15. века, описујући је као “средиште свих земаља” и “сву као један мајдан злата и сребра”. Ово није било претеривање.

У прилог томе најбоље сведочи податак да смо у време деспота Стефана Лазаревића и његовог наследника Ђурђа Бранковића задовољавали 20 одсто европске потребе за сребром, док је после припајања Сребренице тај удео порастао на чак 35 одсто.

Као привредни центар наше државе пре него што ће пасти у 350 година дуго ропство под Османлијама, посебно се као мајка свих српских градова издвајало **Ново Брдо на Косову у близини Приштине**, које је деспотима годишње доносило више од 200 хиљада дуката.

Годишње се према томе није могло водити мање од седам тона, а заједно са Сребреницом и Рудником Србија је производила годишње 15 тона сребра.

Ова и оваква производња спасила је италијанску економију и угасила тамошњу монетарну кризу почетком 15. столећа!

За време цара Душана Силног постаје један од најважнијих рудника империје, у коме постоји и ковница новца, а налазишта су толико велика да он 1348. године поклања Хиландару 87 килограма сребра.

Ово нимало не треба да чуди: столеће касније, деспот Ђурађ после првог пада Србије предаје Дубровчанима на чување 50.000 дуката и скоро две и по тоне сребра!

Није познато када је тачно основан овај град, али се зна да се у историјским списима први пут помиње 1319. године, на самом крају владавине краља Милутина.

Дубровачки архив чува податак да је тада Петрус де Братости из Котора у њему купио робињу Дражицу и њену ћерку Красну.

Седам година доцније Стефан Дечански обавештава дубровачког кнеза да заступник трга новобрдског Лука Лукаревић ништа не дугује.

ГРАД НАД ГРАДОВИМА

Овај “град сребрни и у истину златни”, како га описује Константин Филозоф, ова “сребрна и златна планина” како га описује важни сведок тог времена Константин Михаиловић, родом управо из Новог Брда, ово економско и привредно средиште које млетачки картограф фра Мауро великим масним словима подвлачи на својој карти света, имало је **средином 15. века по неким проценама чак 50.000 становника!**

Поређења ради, Лондон је тада имао тричавих 10.000, дакле био је пет пута мањи. Само је у турском дефтеру са самог краја ере овог града у опадању уписано постојање **38 четврти са 887 кућа.**

Његова тврђава налазила се на брегу на 1.100 метара надморске висине, и састојала се од мањег Горњег и већег Доњег града који су делили један заједнички зид и били повезани капијом.

У оном мањем била је смештена посада и вероватно део градске управе, док су у већем, где се данас назире трагови зграда и складишта, вероватно живели најугицајнији Новобрђани.

Већина његових житеља ипак је обитавала у вароши око брега коју су звали Подграђе, а које се ширило око километар на све стране. **Прилазни пут тврђави, широк три метра, био је калдрмисан. Ново Брдо је било толико големо да је било потребно седам цркава не би ли се задовољиле духовне потребе свих његових становника. Најбитнија је била катедрала, црква Свете Петке, а постојала је и сашка црква.**

У самом је средишту Подграђа био главни трг око кога су биле размештене најбитније јавне и приватне грађевине.

Можемо само да замислимо како је обичним или пијачним даном изгледало то шаренило рудара, топионичара, ковача, кројача, седлара, дрводеља, месара, кожара, рибара, крчмара, пекара, кујунџија, бојација, трговаца, препродаваца, сељака који су дошли да продају робу, свештеника, калуђера, пушкара, грнчара, лекара (постојала је и болница) и зографа. Било је чак и глумаца, а тројици знамо и имена. У питању су Тодор Милошевић, Вукоје Иванковић и извесни Милосав чије презиме историја није запамтила. Наши први глумци!

Премда је владар био неприкосновен, Ново Брдо је уживало аутономију, и њиме су управљали војвода као заповедник одбране, кнез као администратор и кефалија. Ситније спорове су сами решавали, али је за крупније ствари било потребно тражити мишљење Већа које се састојало од 12 пургара (од немачке речи “бургер”, грађанин) и које је било самоуправно тело унутрашњег уређења града. Заједно су учествовали у управним и судским пословима и добијали извесне приходе, па чак имали и тржишну инспекцију. Остало је забележено да “војвода, кнез и пургари слободно бирају четири добра човека да надзиравају и огледају продају и куповину у граду”.

Наређања власти грађанима је саопштавао путал (од немачког “бутел), а приватно-правне исправе писао иномик. Познато је да је у граду било и банкара.

Премда су Албанци у то доба били готово без присуства на Косову и Метохији (о чему сведочи турски попис неколико деценија касније), последњи је војвода слободног Новог Брда био Љеш Спан, представник њиховог властелинског рода из Дриваста.

НОВОБРДСКИ РУДАРИ

Логично, његови су први становници били рудари, али не само Саси које је у Краљевство Срба први довео краљ Урош I Храпави: већину су чинили наши људи који су овим занатом већ овладали.

Рудари су били повлашћени у овом месту: имали су предност при набавци намирница, а у Закону о рудницима (другом таквом документу у Европи, одмах после немачког) даје им се право да заложу баштину власника рудника ако им он на време не исплати наднице. Ово је можда и први законски члан о заштити права радника на свету!

Од Саса су, међутим, остали називи послова: шафар се звао надзорник рудника, валтурци су куповали истучену и опрану руду и топили је у колу (топионици) па је продавали, хаутмани су надзорници одређеног копа, плакаоничари испирачи руде, трајбари су радници на машини у облику усправног вретена којом се помоћу упрегнутих коња извлачио већи терет из јаме а која се звала рат (од немачког рад, што значи точак), фурници су преносили руду а фосери су били обични рудари, по нашки “рупници”.

Били су чувени у свету. Војвода од Фераре управо је у њему тражио мајсторе за рад у својим коповима, а краљ Алфонсо Арагонски од Сицилије и Напуља молио деспота Ђурђа да му пошаље добре мајсторе јер су пронашли руде злата и сребра али немају никога ко зна да их вади и пречишћава.

Умешни новобрдски рудари учествовали су и у опсади Цариграда, на страни Турака, као део војске коју је Ђурађ Бранковић морао да пошаље Османовим потомцима, а деспотове речи да “без наше помоћи никада не би био освојен” одзвањају као клетва кроз векове.

Племенити метали су се понајвише извозили на Сицилију, у Аbruцо, Тоскану, Анконитанску Марку а посебно у Венецију, и све то махом путем вештих дубровачких трговаца караванским путевима према Републици Светог Влаха и према зетским лукама. На тим дугим путовањима спавало се по свратиштима (мотелима), становима (пансионима) али и по манастирима и приватним кућама.

Град су Турци два пута покушавали безуспешно да освоје, 1412. и петнаест година касније. Коначно се предаје 27. јуна 1441. године, када опседнути грађани “једу непристојне и забрањене ствари”, па чак и своје руке само да се не предају Османлијама, али већ две године касније долази до ослобођења.

1455. поново пада, после неиспуњеног обећања султана Мехмеда II Освајача да ће његове житеље поштедети (међу заробљеницима је био и горепоменути Константин Михаиловић који је одведен у јаничаре, а касније побегао опет међу хришћане и умро у Пољској), овога пута заувек у таму.

Желели смо овим текстом поново да га осветлимо.

Преузето **МОЈА TV**